

Finansklagenemnda Person

Avgjørelse FinKN 2023-85

2.2.2023

Gjensidige Forsikring ASA

Livsforsikring/uføredkninger/pensjon

Dødsfallserstatning – begunstigelse - deponering – fal. §§ 15-1, 15-2, 15-4, 15-6 og depl. § 1.

Forsikrede var omfattet av en livsforsikring i selskapet da han døde. Forsikringen var opprinnelig tegnet som en tolivsforsikring, hvor forsikrede og tidligere ektefelle (klager) hadde oppnevnt hverandre som begunstiget. Av systemmessige årsaker ble forsikringen senere splittet i to separate forsikringer. Begunstigelsen ble videreført. Dette skjedde mer enn ett år etter ektefellenes skilsmisse. Både klager og forsikredes livsarvinger meldte krav til selskapet om utbetaling av forsikringssummen. Norges Bank innvilget anmodning om deponering av forsikringssummen, og understreket at det påhvilde selskapet å vurdere om vilkårene i depl. § 1 var oppfylt. Saken reiste spørsmål om selskapet kunne deponere forsikringssummen med befriende virkning for klagers krav. Nemnda bemerket at det fulgte av forsikringsvilkårene at forsikringssummen skulle utbetales til begunstigede (klager). Slik saken var opplyst for nemnda, hadde forsikringsselskapet ikke gitt noen tilfredsstillende forklaring på hvorfor selskapet hadde grunn til å være i tvil om hvem som var kravshaver. Vilkårene i deponeringsloven § 1 var dermed ikke oppfylt og selskapets varslede deponering av forsikringsbeløpet ville ikke ha frigjørende virkning for klagers krav. Klager ble gitt medhold.

ANTATT ØKONOMISK OMFANG: kr 500 000.

Saksfremstilling

Klager (f. 1956) og avdøde (forsikrede, f. 1955 – d. 2021) var tidligere ektefeller, og tegnet i 2000 under ekteskapet en felles kontoforsikring ("tolivsforsikring") med gjensidig begunstigelse.

I 2007 ble klager og forsikrede separert. Skilsmisse ble innvilget 28.8.09.

I etterkant av skilsmissen ble de tidligere ektefellene varslet om at den eksisterende kontoforsikringen skulle avvikles i oktober 2010, jf. brev av 11.10.10. Fra brevet siteres:

Din Kontoforsikring splittes i to separate forsikringer

Din Kontoforsikring var en såkalt tolivs forsikring. I det ligger at du var registrert som forsikringstaker sammen med en annen. Av systemmessige årsaker vil forsikringen bli splittet i to separate forsikringer. Gjeldende begunstigelse vil opprettholdes.

Av respektive forsikringsbevis utstedt 13.12.10, henholdsvis til klager og forsikrede, fremgår at de tidligere ektefellene var begunstiget under hverandres forsikringer.

Forsikrede døde 27.12.21.

Forsikredes datter meldte fra om dødsfallet i telefonsamtale til selskapet 5.1.22. Det ble da opplyst at det ikke forelå testament og at forsikrede etterlot seg to barn.

Klager kontaktet selskapet 7.1.22, og informerte om at hun og forsikrede hadde begunstiget hverandre. Videre at de hadde en avtale om at begunstigelsen skulle opprettholdes etter

skilsmissen.

Selskapet ba om eventuell dokumentasjon hvis begunstigelsen også skulle gjelde etter skilsmissen, jf. brev av 2.2.22.

I brev av 20.2.22 opplyste klager:

(...) Vi skiltes som venner, og har hatt kontakt med hverandre helt fram til (forsikrede) døde. Vi tegnet hver vår forsikring hos dere i 2010, altså året etter at vi ble skilt, hvor vi begunstiget hverandre. Dette var et bevisst valg fra begge side. Jeg kan ikke finne at det står i lovverket at man ikke har anledning til å begunstige fraskilt ektefelle ved inngåelse av en ny forsikringsavtale. De paragrafene dere henviser til gjelder vel når en felles forsikring inngås mens man ennå er gift? Vi hadde riktignok en slik forsikring, men den ble ugyldig i 2010. Vi ble da enige om å takke ja til tilbudet fra dere om å tegne hver vår forsikring hvor vi begunstiget hverandre selv om vi var skilt. I kontakten med dere i forbindelse med inngåelse av de nye forsikringsavtalene, kom det ikke frem at vi ikke kunne begunstige hverandre fordi vi var skilt.
(...)

I mai 2022 tok klager igjen kontakt med selskapet. Selskapet opplyste senere at forsikredes livsarvinger også hadde fremmet krav om utbetaling under forsikringsavtalen. Videre at selskapet som en konsekvens av dette hadde satt en evt. utbetaling på vent. Selskapet satte også klager i kontakt med livsarvingenes advokat. Dette for å forsøke å oppnå enighet mellom partene. Norges Bank innvilget 1.7.22 selskapets anmodning om deponering av forsikringssummen på kr 500 000 i henhold til depl. § 1 annet ledd.

Selskapet opplyste i brev av 23.8.22 at det ventet med å deponere beløpet til Finansklagenemnda hadde gitt uttalelse i saken.

Klager har i det vesentlige anført at hun har krav på utbetaling av forsikringssummen som begunstiget iht. avtalen. Selskapets tilbakehold av utbetalingen er uberettiget. Selskapet mangler grunnlag for slikt tilbakehold, da det verken er å finne i forsikringsbeviset eller forsikringsavtaleloven. Forsikringsavtalen inneholder heller ingen bestemmelser om hvordan selskapet skal forholde seg til de tilfeller hvor andre enn de som er utpekt som begunstiget fremmer krav om å få beløpet utbetalt. Klager er klart utpekt som begunstiget i forsikredes forsikringsdokumenter, utstedt tett opp mot hans død. Det er ikke nevnt noen andre begunstiget i forsikringsavtalen, og den skulle følgelig ha blitt utbetalt klager så snart dødsfallet ble innmeldt.

Fal. § 15-1 annet ledd, jf. presumsjonsregelen i § 15-4, kommer ikke til anvendelse. Det er uten betydning at klager og forsikrede var skilt på tidspunktet for dødsfallet. Forsikringsavtalen som opprinnelig ble inngått av klager og forsikrede i fellesskap, var en tolivsforsikring. Slike forsikringsavtaler er regulert etter egne vilkår i fal. § 15-1 femte ledd, og går som utgangspunkt foran de typetilfellene angitt i annet ledd i samme paragraf. Presumsjonsregelen vil ikke komme til anvendelse ved slike avtaler. Et slikt syn har støtte i forarbeidene, jf. NOU 1983:56 s. 120-21. De nye forsikringene som ble tegnet var ikke ment å medføre noen reelle endringer utover de rent praktiske. Klager og forsikredes felles subjektive forståelse har derfor hele tiden vært å videreføre den opprinnelige tolivsforsikringen. Klager må klart anses som begunstiget etter fal. § 15-1 femte ledd, og har derfor fullt ut krav på begunstigelsen etter avdøde uavhengig av skilsmissen.

Subsidiært anføres at de nye forsikringsavtalene er opprettet etter skilsmissen, og at tolkningsregelen i fal. § 15-4 første ledd bokstav d, ikke kommer til anvendelse. Oppnevningen av klager må etter en slik forståelse anses som en ordinær oppnevning av en begunstiget etter fal. § 15-2, som går foran bestemmelsene i fal. § 15-1.

I alle tilfeller kommer presumsjonsreglene i fal. § 15-4 kun til anvendelse hvor *"ikke annet er bestemt eller følger av forholdet"*. Det foreligger en felles partsvilje hos klager og forsikrede - både hva gjelder inngåelsen av avtalen og etterpåfølgende forhold. Begge gikk med på fortsatt gjensidig

begunstigelse ved overgangen til de nye avtalene. Verken forsikrede eller klager endret begunstigelsen i sine respektive forsikringsavtaler, til tross for at klager senere giftet seg på nytt.

Hvis livsarvingene bestrider at beløpet utbetales til klager, må de ta rettslige skritt etter vilkår og frister som gjelder etter fal. § 15-6 tredje og fjerde ledd. Selskapet er pålagt å utbetale begunstigelsen til klager iht. forsikringsavtalen. Da forsinkelsen ensidig skyldes selskapet, kreves det i tillegg renter for hele forsikringsbeløpet fra 27.2.22 inntil oppgjør foreligger, jf. fal. § 18-4.

Selskapet har i det vesentlige anført at det er en prosessrisiko dersom forsikringssummen utbetales til en av partene. Erstatningsbeløpet er deponert i Norges Bank med befriende virkning. Videre har Norges Bank akseptert selskapets anmodning om deponering, jf. depl. § 1 annet ledd. Selskapet ønsker ikke å involveres i tvisten mellom de etterlatte, og venter med å deponere beløpet til Finansklagenemnda har uttalt seg om saken.

Finansklagenemnda Persons begrunnelse

Saken gjelder krav om forsikringssum etter forsikredes dødsfall, og reiser spørsmålet om selskapets varslede deponering av forsikringsbeløpet til Norges Bank vil ha frigjørende virkning for klagers krav. Hvis ikke det har frigjørende virkning, er spørsmålet om klager har krav på forsikringssummen.

Nemnda ser først på spørsmålet om selskapets varslede deponering av forsikringsbeløpet til Norges Bank vil ha frigjørende virkning for klagers krav.

Det er på det rene at forsikredes død utløser rett til utbetaling under livsforsikring med kr 500 000. Både klager og forsikredes livsarvinger mener seg berettiget til forsikringssummen. Selskapet har ikke foretatt noen utbetaling, men har fått innvilget anmodning om å deponere forsikringssummen i Norges Bank. Norges Bank har understreket at det er deponenten, altså selskapet, som har ansvaret for at deponeringslovens vilkår er oppfylt. Beløpet er enda ikke deponert.

Verken forsikringsavtaleloven (fal) eller forsikringsvilkårene inneholder bestemmelser som uttrykkelig regulerer selskapets adgang til deponering i et tilfelle hvor både en begunstiget og forsikredes livsarvinger mener seg berettiget forsikringssummen.

I kapittel 15, som regulerer disposisjoner over forsikringen og retten til forsikringsforetakets ytelser, synes lovens løsning i tilfellene hvor det er flere pretendenter å være en annen enn deponering. Det følger av § 15-6 at dersom det "virker klart urimelig" i forhold til "livsarving som forsikringstakeren forsørget eller hadde plikt til å forsørge, og som ellers ville hatt krav på forsikringssummen etter § 15-1, at den begunstigede mottar beløpet, kan den forsørgede kreve forsikringssummen helt eller delvis utbetalt til seg". Videre følger det av tredje ledd at krav etter første ledd "må gjøres gjeldende ved saksanlegg mot den begunstigede ... innen ett år etter dødsfallet". Omgjøringskravet må altså gjøres gjeldende overfor den begunstigede eller ektefellen. Selskapet blir stående utenfor tvisten. Saksanlegg mot selskapet vil heller ikke virke fristavbrytende. Dette gjelder enten forsikringssummen er utbetalt eller ikke når omgjøringskravet fremsettes. Reguleringen i § 15-6 tredje ledd synes å begrense faren for at selskapet må foreta en dobbeltutbetaling dersom det viser seg at selskapet har utbetalt feil, og nemnda er i tvil om det er behov for en deponeringsordning. Slik saken er opplyst for nemnda fremgår det ikke om livsarvingene ble forsørget av forsikringstaker eller om forsikringstaker hadde forsørgerplikt for disse. Nemnda kan derfor ikke ta stilling til om vilkårene i § 15-6 foreligger. Nemnda tar heller ikke stilling til betydningen av fal. § 15-6 for selskapers adgang til å deponere forsikringssummen, fordi nemnda ikke kan se at deponeringslovens vilkår for deponering er oppfylt, jf. lov om deponering i gjeldshøve § 1.

I deponeringsloven § 1 heter det:

Har nokon ei gjeld i pengar eller verdpapir, som han ikkje får oppfylla av ein grunn som ligg hjå kravshavaren, kann han fri seg med å deponera i Noregs bank i samhøve med reglane i denne lov.

Same retten har skyldnaren om kravshavaren ikkje gjer det skyldnaren kann setja til vilkår for å betala, eller det er grunn til å vera i tvil om kven som er kravshavar og skyldnaren ikkje kann klandrast for denne uvissa.

Bestemmelsen er generell og inneholder etter sin ordlyd ingen begrensninger med tanke på hvem som har adgang til slik deponering, men det følger av bestemmelsen at deponering kun har befriende virkning dersom lovens vilkår er oppfylt. I denne saken er det vilkårene i annet ledd som er aktuelle, og her fremgår det at deponeringen kun har befriende virkning dersom selskapet har "grunn til å vera i tvil om kven som er kravshavar og skyldnaren ikkje kann klandrast for denne uvissa". Spørsmålet er om selskapet i denne saken har grunn til å være i tvil om hvem som er kravshaver, og om en eventuell usikkerhet om hvem som er kravshaver, kan klandres selskapet. I vurderingen av lovens vilkår «grunn til å være i tvil om» må det tas hensyn til at selskapet er et profesjonelt finansforetak. I vurderingen av om usikkerheten kan klandres selskapet, vil en retningslinje være at selskapet normalt har ansvaret for selskapets egen informasjon og uklarheter knyttet til egne forsikringsvilkår.

I denne saken har forsikringsavtalene til henholdsvis klager og forsikrede opphav i en felles tolivsforsikring. Etter nemndas syn fremgår det klart av informasjonen fra selskapet at den tidligere tolivsforsikringen ble splittet i to separate forsikringer. Uavhengig av begrunnelsen for en slik oppsplitting, finner nemnda at de to nye forsikringsavtalene, må anses som to separate forsikringsavtaler.

Etter fal. § 15-2 første ledd kan en forsikringstaker "oppnevne en eller flere personer til, som begunstiget, å motta forsikringssummen med eventuelle tillegg, eller en del av forsikringssummen, når den forfaller". I dette tilfellet fremgår det klart av forsikredes forsikringsbevis at klager er oppnevnt som begunstiget. Nemnda bemerker at på tegningstidspunktet var forsikrede og klager ikke lenger ektefeller, og de hadde vært skilt i mer enn ett år. Reglene i fal. § 15-1, jf. § 15-4 kommer dermed ikke til anvendelse.

I den aktuelle forsikringsavtalen er det under punktet "Erstatningsregler" fastsatt følgende vilkår:

2. Hvem forsikringssummen utbetales til

2.1 Uten begunstigelse eller pantsettelse

Hvis det ikke er oppnevnt noen begunstiget eller forsikringen ikke er pantsatt, gjelder følgende:

Er forsikringstaker identisk med forsikrede, vil forsikringssummen ved forsikredes død utbetales til ektefellen.

Dersom forsikrede ikke etterlater seg ektefelle, utbetales forsikringssummen til avdødes arvinger etter lov eller testament. Er forsikringstaker en annen enn forsikrede, vil forsikringssummen ved forsikredes død utbetales til forsikringstaker.

2.2 Med begunstigelse eller pantsettelse

Hvis det er oppnevnt begunstiget eller forsikringen er pantsatt, fremgår dette av forsikringsbeviset.

Begunstigede eller panthaver har rett til utbetalingen ved forsikredes død. Hvis ikke annet fremgår, overtar den begunstigede dessuten alle rettigheter og plikter etter forsikringsavtalen hvis forsikringstakeren dør og forsikringen ikke samtidig opphører.

Slik vilkårene er utformet, følger altså retten til utbetaling av forsikringssummen to spor: hvor begunstiget ikke er oppnevnt, og hvor begunstiget er oppnevnt. I tilfeller hvor det er oppnevnt en begunstiget, skal forsikringssummen utbetales til vedkommende ved forsikredes død.

Etter nemndas syn følger det av forsikringsvilkårene at forsikringssummen skal utbetales til begunstigede, som i dette tilfellet er klager. Slik saken er opplyst for nemnda, har

forsikringsselskapet ikke gitt noen tilfredsstillende forklaring på hvorfor selskapet har grunn til å være i tvil om hvem som er kravshaver. Nemda kan ikke se at vilkårene i deponeringsloven § 1 er oppfylt, og selskapets varslede deponering av forsikringsbeløpet til Norges Bank vil ikke ha frigjørende virkning for klagers krav. Etter nemndas syn har klager krav på forsikringssummen.

Avgjørelsen er enstemmig.

Finansklagenemnda Persons konklusjon

Klager gis medhold.

Ved behandlingen deltok Birgitte Hagland (leder), Tonje Giertsen (selskapsrepresentant), og Paal Bjønness (forbrukerrepresentant).